Asia: Ympäristöministeriön lausuntopyyntö (HE 154/2021 vp) koskien hallituksen esitystä Eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

Vastaanottaja: Ympäristövaliokunta (ymv@eduskunta.fi)

Lausunto

1 Johdanto

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa luonnonsuojelulailla ja sen nojalla rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamista siten, että korvauksista säädettäisiin jatkossa yhdessä laissa nykyisen kahden asetustasoisen säädöksen sijaan. Lisäksi esitetyn lain tavoitteena on edistää toimia vahingon ennaltaehkäisyyn.

2 Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Luonnonvarakeskus (Luke) pitää hyvänä, että nykyinen, osin hajanainen ja epätäsmällinen rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamista koskeva lainsäädäntö selkeytyy. Mahdollisuus hakea avustusta vahinkoa ennaltaehkäisevien toimien tekemiseen parantaa vahinkoa kärsivien toimijoiden toimintamahdollisuuksia, voi synnyttää innovaatioita, ja pitkällä tähtäimellä vähentää vahingonkorvauksia.

Avustus vahinkojen ennaltaehkäisyä koskevan osan perusteluissa todetaan, että ” *avustus on tarkoitettu tavaroiden ja palveluiden hankintaan, ennaltaehkäisemisestä aiheutuviin työkustannuksiin, tutkimukseen ja kehitystyöhön. Ennalta ehkäisemiseen liittyvät tavarat voisivat olla esimerkiksi rauhoitettujen lintujen passiivisen karkottamiseen tarkoitettuja laitteita ja porojen vasotusaitauksiin tarvittavia materiaaleja sekä palveluja, kuten esimerkiksi koirilla toteutettavaa lintujen aktiivista häirintää*”. Lakiluonnoksen aiempaan versioon (VN 13888/20, 30.09.2020) verrattuna avustettavasta toiminnasta on jäänyt pois tuki lintupeltojen perustamiselle.

Luke suosittelee lintupeltojen perustamisen sisällyttämistä avustuksen piiriin. Luken Hanhipelto-hankkeen alustavat tulokset ja kokemukset viittaavat siihen, että vahinkoja aiheuttavilla linnuilla on hyvä olla rauhoitusalue, jossa niitä ei häiritä. Viljelijöiden halukkuutta antaa osa pelloistaan lintupelloksi olisi hyvä tukea ja kannustaa avustuksilla, sillä kyselytutkimuksemme mukaan iso osa viljelijöistä ei ole tähän halukas joko periaatteellisista tai taloudellisista syistä johtuen. Aktiivisen ennaltaehkäisevän häirinnän avustaminen on kannatettava uudistus, ja sen vaikuttavuus voimistuu, jos lintupeltojen perustaminen olisi avustettavien toimenpiteiden mukana. Jos vahinkoa aiheuttavilla linnuilla ei ole rauhoitusaluetta, ne vain siirtyvät paikasta toiseen aiheuttaen satovahinkoja laajalla alueella. Hollannissa ja Norjassa vahinkoa aiheuttavien hanhien rauhoitusalueiden ylläpitoon myönnetään ylimääräistä avustusta, tai satovahinkojen korvaustasoa on korotettu.

Viljelysvahinkojen korvausperusteiden tilastointi- ja laskentamallista Luke huomauttaa, että lintujen aiheuttamat satovahingot kohdistuvat usein laadultaan parhaimmille viljelysmaille, joilla satotasot voivat olla huomattavasti laskentaperusteena olevaa maakunnan normisatoa korkeammat. Käytetty malli

ei myöskään huomioi luomuviljelyssä olevien peltojen usein korkeampaa sato- ja hintatasoa. Suomessa suurimmat satovahingot aiheuttavat läpimuuttavat valkoposkihanhet, jotka suosivat ruokailualueinaan suuria peltoalueita, jotka usein ovat parhaiten tuottavia ja hoidettuja tuotantoalueita, ja useassa paikassa myös luomuviljelyssä. Käytetty laskentaperiaate aliarvioi satovahinkojen arvoa, ja kohtelee eniten hanhien laidunnuksesta kärsiviä viljelijöitä epätasa-arvoisesti. Luke suosittelee tarkemman tilasto- ja laskentamallin kehittämistä ja käyttöönottoa, jossa otetaan paremmin huomioon maakunnan sisäinen vaihtelu satotasoissa suhteessa lintujen aiheuttamista satovahingoista eniten kärsimiin peltoalueisiin.

Avustusta vahinkoja ennaltaehkäiseviin toimiin voidaan myöntää työkustannuksiin, tutkimukseen ja kehitystyöhön. Avustuksen hakijoiksi on kirjattu luonnolliset henkilöt, yritykset ja muut yhteisöt, pois lukien valtion kirjanpitoyksiköt. Tämän takia Luke pyytää harkitsemaan, että tutkimukseen ja kehitystyöhön olisi mahdollista hakea avustusta myös valtion tutkimuslaitoksilla, koska niihin keskittyy lain soveltamisalaan liittyvää tutkimusosaaminen. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Luken Hanhipelto-hanke.

Riitta Rahkonen

Kehittämispäällikkö
Yksikönjohtajan sijainen

Lausunnon valmistelija: Jukka Forsman (tutkimusprofessori)